

λήνων ἀπετέλει τιμὴν διὰ τοὺς Ἕλληνας, τῆς ὁποίας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μετέσχον, τῆς μαρτυρίας δὲ ταύτης στόμα ὑπῆρξε τὸ βιβλίον τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ ὁποῖον διὰ τὸ νὰ φαίνεται περισσότερο ἀμερόληπτον ἐξεδόθη καὶ ἀνωνύμως.

Π. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

*
* *

ΓΙΑΝΝΗ ΑΝΑΠΛΙΩΤΗ, Τὸ ξεκίνημα τοῦ Εἰκοσιένα, συγκριτικὴ μελέτη τῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας του, Ἐκδόσεις Ἱερῆς Μητροπόλεως Μεσσηνίας ἀριθ. 7, Καλαμάτα 1968, σχ. 8ον Μ, σελ. 64.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης μελέτης, δόκιμος ἱστορικὸς ἐρευνητὴς καὶ συγγραφεὺς πολλῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν καὶ ἱστορικῶν ἀφηγημάτων, ἐπιχειρεῖ νὰ διακριβώσῃ ποῖον ἀπὸ τὰ πολεμικὰ ἐπεισόδια τῶν ἀρχῶν τοῦ 1821 δύναται νὰ θεωρηθῆ ἰσχυρῶς τῆς φύσεώς του καὶ τῆς σημασίας του ὅτι ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον πλήγμα κατὰ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, καὶ ἐπομένως δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἀποτελοῦν τὴν ἑναρξίν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ σ. ἐν τοιοῦτον γεγονὸς πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται διὰ μιᾶς νίκης ἐχούσης ἀποτέλεσμα μόνιμον, ἤτοι κατάλυσιν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως καὶ ὁμολογημένην μεταβίβασιν αὐτῆς εἰς τὰς ἑλληνικὰς χεῖρας.

Ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν πηγῶν καὶ μὲ παραμερισμὸν τῶν ἄνευ ἐρείσματος πραγματικοῦ καὶ ἱστορικοῦ φημῶν, θρύλων καὶ ἀταλαιπώρων βεβαιώσεων τῶν διαφόρων ἱστοριογράφων καὶ ἀπομνημονευματογράφων, ἀλλ' ἐν πλήρει εὐλαβείᾳ πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ ἐκδηλωθείσας ἱερὰς ἀπελευθερωτικὰς προσπάθειάς ὁ σ. πιστὸς ὑπῆρέτης τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἐξετάζει πάντα τὰ ἱστορικὰ ἐπεισόδια τὰ προηγηθέντα τῆς 25ης Μαρτίου.

Ἀρχίζει μὲ τὰ γεγονότα τοῦ Σουλίου τῆς 6. Δεκεμβρίου 1820 καὶ συνεχίζει μὲ τὰ τῆς 24. Φεβρουαρίου 1821 τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου ἐν Μολδοβλαχίᾳ, μὲ τὴν κίνησιν τῆς 19. Μαρτίου τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη καὶ τὴν δοξολογίαν τῆς 23., μὲ τὴν ὑψωσιν τῆς σημαίας ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη ἐν Ἀρεοπόλει τὴν 17. καὶ τὴν κίνησιν τῶν προκρίτων τῆς Μάνης τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὴν ἀνακοινωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τοὺς Μεσσηνίους ὀπλαρχηγούς· Πάντα τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι ἀξιόλογα καὶ σεβαστά, οὐδὲν ὅμως τούτων πληροῦ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀποφασιστικοῦ γεγονότος, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ ὡς γεγονὸς τοιοῦτον ἢ ἄλλωσις πόλεως, διὰ νίκης τῶν Ἑλλήνων καὶ μεταβίβασεως τῆς ἐξουσίας εἰς ἑλληνικὰς χεῖρας.

Ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς πρώτης ἀλωθείσης πόλεως ὁ σ. στρέφεται πρῶτον πρὸς τὰ Καλάβρυτα καὶ διερευνᾷ τὰς πηγὰς ἵνα διακριβώσῃ τὰς χρονολογίας. Τὰ

περὶ τὰ Καλάβρυτα γεγονότα συνδέονται πρὸς τὰ τῶν Πατρῶν. Ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῶν πηγῶν προκύπτει ὅτι οἱ Τούρκοι ἦσαν ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ Μάρτιον πολὺ ἀνήσυχτοι ἐκ τῶν περὶ ἐπαναστάσεως φημῶν. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸν Σπηλιάδην τ. Α' σ. «60 οἱ Τούρκοι τῶν Πατρῶν ἀσφάλισαντες τὰς οἰκογενείας των εἰς τὸ φρούριον ἐπετέθησαν πρῶτοι τὴν 21. Μαρτ. κατὰ τῆς οἰκίας Παπαδιαμαντοπούλου. Τότε δὲ ἔδραμον εἰς τὰ Καλάβρυτα ὁ Σ. Χαραλάμπης, Ἀσημάκης Φωτίλας, Ἀναγνώστης Στριφτόμπολας, Θεοχαρόπουλος, Σολιώτης, Πετμεζαῖοι, ἐπολιορκήσαν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ἐβίασαν νὰ παραδοῦσι μετὰ πέντε ἡμέρας εἰς τὴν διάκρισίν των (ἦτοι τὴν 26. Μαρτίου)».

Κατὰ τὸν Φιλήμονα (Γ' σ. 11) «ὁ Ἀρναούτογλου ἐκίνησε τῇ 20. Μαρτίου διὰ τοῦ Δάρα εἰς Τρίπολιν . . . τοῦ πυροβολισμοῦ δὲ ἀκούσας ὠπισθοδρόμησεν εἰς Καλάβρυτα . . . καὶ ἐκλείσθη ἐντὸς τῶν πύργων . . . Ἄνευ ἀναβολῆς δὲ ὁ Χαραλάμπης, Φωτῆλας, Θεοχαρόπουλος, Σολιώτης, Παπαδόπουλος, Β. καὶ Ν. Πετμεζαῖοι ἐπὶ κεφαλῆς ἐξακοσίων ἐπολιορκήσαν τοὺτους καὶ μετὰ πενθήμερον ἀντίστασιν ἠνάγκασαν ὅπως παραδοῦσι καὶ ἀφοπλισθῶσι» (ἦτοι τὴν 25/26. Μαρτίου). Ὁ Φωτάκος (Α' σ. 78, ὑποσ. 1) λέγει ὅτι «τὴν 22. ἄρχισεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς Πάτρας καὶ μίαν ἡμέραν πρωύτερα εἰς τὰ Καλάβρυτα», ἐκεῖ ὅμως ἡ πολιορκία διήρκεισε πενθήμερον. Καὶ ὁ Φραντζῆς γράφει ὅτι «Εἰς Καλάβρυτα (ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις) διὰ τῶν προυχόντων καὶ τῶν στρατιωτικῶν Πετμεζαίων τὴν 24. Μαρτίου». Συνεπῶς ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν πηγῶν προκύπτει ἀδιασειστως ὅτι ἡ πολιορκία τῶν Καλαβρύτων ἤρξατο τὴν 21., ἐκεῖ δὲ ἔσπευσαν οἱ πρόκριτοι Χαραλάμπης, Φωτῆλας κλπ. καὶ μετὰ πενθήμερον πολιορκίαν ἡ πόλις παρεδόθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 26. Μαρτίου. Πᾶσα ἄλλη χρονολογία ἀποτελεῖ ἀβάσιμον ἰσχυρισμόν. Διὸ ἡ πτώσις τῶν Καλαβρύτων δὲν ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον ἐπίτευγμα τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἑναρξιν αὐτῆς.

Τὸ πρῶτον γεγονὸς συνέβη εἰς τὰς Καλάμας. Οἱ ὄπλαρχηγοὶ Ἀναγνωσταρῶς, Κεφάλας, Νικηταρῶς συγκεντρωθέντες εἰς Ἀλαγονίαν τὴν 17. Μαρτίου παρέλαβον διὰ νυκτὸς τὴν κομισθεῖσαν εἰς Ἀλμυρὸν ποσότητα πυρίτιδος καὶ μολυβιοῦ διὰ 95 ἡμιόνων καὶ ἐκόμισαν αὐτὴν πρὸς διανομὴν εἰς τὴν μονὴν τῆς Βελανιδιάς. Τὴν 20. Μεσσηνιοὶ καὶ Μανιάται πολιορκοῦν τὴν πόλιν. Τὴν 21. οἱ πολιορκοῦντες συλλαμβάνουν καὶ φονεύουν τὸν ἀποπειραθέντα νὰ ἀπομακρυνθῆ τῶν Καλαμῶν πρόκριτον Τούρκον Μουράτ. Τὴν 22. φθάνουν κατὰ μάζας οἱ Μανιάται πολεμισταὶ καὶ τὴν πρῶταν παραδίδεται ἡ πόλις κατόπιν διαπραγματεύσεων πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀρχηγοὺς Πετρόμπεην, Ἀναγνωσταρᾶν, Κολοκοτρώνην, Νικηταρᾶν. Ἡ ἄλωσις ἐγένετο ἀναιμάκτως. Ἡ παράδοσις ἐγένετο κατόπιν ἐγγράφου συνθήκης καταγραφέντος τοῦ πολεμικοῦ καὶ τοῦ ἄλλου ὕλικοῦ ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ὡς λείας πολέμου.

Τῆς παραδόσεως ἐπηκολούθησε δοξολογία πάνδημος εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ παρέλασις 6.000 ἀγωνιστῶν ἐνώπιον μεγάλου σταυροῦ. Εὐθὺς δὲ συνεκροτήθη ἡ Μεσσηνιακὴ Γερουσία, ἀρχὴ πολιτικὴ ἐπισφραγίσασα καὶ ὀλοκληρώσασα τὸ ἱστορικὸν γεγονὸς καὶ θεμελιώσασα οὕτω ἐπαναστατικὸν δίκαιον. Ἡ Γερουσία προέβη πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη εἰς διακήρυξιν τῶν πολιτικῶν θέσεων

καὶ τῶν δικαίων τῆς Ἐπαναστάσεως με ὑψηλὰς ἐκφράσεις ἐθνικῆς ὑπερηφανείας. Συγχρόνως ἐδῶ συνεκροτήθη καὶ τὸ Σπαρτιατικὸν Στρατόπεδον, οὗ ἀρχηγὸς ἀνεκκηρύχθη ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης. Ἐκ Καλαμάτας καὶ ἐκ τοῦ Στρατοπέδου τῆς ἐξέπεμποντο οἱ πολεμισταὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐστίας τοῦ πολέμου καὶ ἐκ τῆς Ἐπιμελητείας τοῦ Στρατοπέδου τούτου ἐστέλοντο τὰ ἐφόδια εἰς τοὺς πολιορκουμένους τὰ ἐχθρικὰ φρούρια Κορώνης, Μεθώνης, καὶ Πύλου. Εἰς τὴν Καλαμάταν εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς Ἐπαναστάσεως λοιπόν, αὐτὴ δὲ ἐκπροσωπεῖ καὶ τὴν συνέχειαν καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος μέχρι συγκροτήσεως πολιτικοῦ σώματος εὐρυτέρου, τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας.

Οὕτω ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἐπιμελοῦς ἐρεῦνης καὶ τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν πηγῶν προκύπτει σαφῶς ὅτι τὸ πρῶτον ὠλοκληρωμένον καὶ μόνιμον γεγονός τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821 εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Καλαμῶν, γεγονός στρατιωτικὸν με κύρωσιν πολιτικὴν.

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ἐδῶ εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ στρατιωτικὴ ἐνέργεια ἐτέθη ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς μεγαλειώδη δοξολογίαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων καὶ παρέλασιν τῶν μαχητῶν πρὸ τεραστίου Σταυροῦ. Ἡ συγκίνησις τῶν ἐλευθερωθέντων, αἱ κραυγαὶ ἐλευθερίας ἢ θανάτου εἰς τὸν περίβολον τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τοῦ Σταυροῦ καὶ τὰ πρὸς τὸ Θεῖον εὐχαριστήρια διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν συνθέτουν τὸ λαμπρότερον δεῖγμα συνδέσεως τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πίστεως κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους νὰ συσπειροῦται κατὰ τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας του περὶ τὴν Ὑπέροχον Στρατηγόν. Καὶ τὸ ὑπέροχον αὐτὸ δεῖγμα εἶναι τὸ πρῶτον γνήσιον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐθνεγερσίας, γεγονός τῆς πραγματικότητος καὶ ὄχι ποιητικῆς Φιλελληνικῆς φαντασίας.

Ὁ σ. διὰ τῆς ἐπιμελοῦς ἐρεῦνης του ὄντως διεφώτισε τὸ θέμα καὶ ἀπεκάλυψεν ὅτι πρῶτη ἐλευθερωθεῖσα πόλις τῶ 1821 ὑπῆρξεν ἡ Καλαμάτα. Προσεπιλέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ ἐξωθήσας εἰς πολεμικὰς ἐνεργείας τοὺς πολεμιστάς, ὁ πειθαναγκάσας τοὺς διστακτικοὺς προκρίτους, ὁ κομίσας ἀπὸ τὰς Κυδωνίας εἰς Καλαμάταν τὰ πρῶτα πολεμοφόδια καὶ ὁ ἐκβιάσας τὸν ἐφεκτικὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸν δι' ἀπειλῶν μονομεροῦς ἐνεργείας, δι' ὧν πάντων ἐπέβαλε τὴν ἐναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπῆρξεν ὁ ἐκ τῆς Πολιανῆς τῆς Καλαμάτας, «ὁ ἑωσφόρος, ὁ διαβολόπαπας», ὁ Παπαφλέσσας.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ